

VINAKOV A. V. SOME DIRECTIONS OF IMPROVING PUBLIC PROSECUTOR'S SUPERVISION OVER OPERATIVE AND SEARCH ACTIVITY OF INTERNAL AFFAIRS AGENCIES FULFILLED WITH THE USE OF INFORMATIONAL AND TELECOMMUNICATION SYSTEMS

Some directions of improving public prosecutor's supervision over operative and search activity of internal affairs agencies fulfilled with the use of informational and telecommunication systems are formulated in the paper. Basic principles of such an improvement are offered. It is determined that the directions of improvement should include: reforming the system of informational and analytical guaranteeing of the prosecutor's activity, which based on the current legislation must be integrated into a single system; transfer of public prosecutor's supervision on preventing violations of the law; standardization the procedure of such an activity within sub-legal acts, departmental regulatory base; providing permission for prosecutor's presence, when circumstances permit, while conducting certain operative and search measures and secret investigative (search) actions. It is offered to amend paragraph 6 of the Art. 246 of the Criminal Procedure Code of Ukraine with the sentence to read: «The prosecutor, who has decided or approved the realization of secret investigative (search) action, has the right to participate in it as an observer, if such a participation is not a threat to achieving the aim of its realization». It is established that while improving the tactics of public prosecutor's supervision over the realization of operative and search activity with the use of informational and telecommunication systems one should consider the level of awareness of operative officers with methods of prosecutor's office work, their knowledge and skills with computers, the level of internal and external interaction, etc. It is emphasized on the importance to foresee prosecutor's actions in atypical situations starting from the supervision procedure over operative and search activity carried out concerning the overseeing subject. It is noted that neglect of these features may lead to wrong conclusions of a prosecutor while realizing the supervision and therefore, reduce its quality.

Keywords: public prosecutor's supervision, operative and search activity, informational and telecommunication systems, ways of improvement.

УДК 343.85

О. І. ГОЛИШ,

*здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Проаналізовано наукову літературу з питання протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування. Зроблено висновок про недостатню теоретичну і практичну розробленість цієї тематики та про необхідність системного дослідження теоретичного генезису, правового регулювання, особливостей організації і тактики протидії злочинам у сфері водокористування вказаними підрозділами, а також особливостей внутрішньої і зовнішньої взаємодії під час указанного процесу.

Ключові слова: оперативні підрозділи, водокористування, виявлення, злочини, протидія.

Сьогодні перед населенням України постала загроза, виражена у кримінальному посяганні на відносини з охорони, раціонального використання, відтворення й оздоровлення водних об'єктів.

Так, глибока системна криза, яка триває у підгалузі водопровідно-каналізаційного господарства, стримує темпи загального економічного зростання, яке намітилося в Україні останніми роками. Виключна соціальна та економічна значущість послуг водопостачання і водовідведення для життєдіяльності регіону, економічні особливості формування й розвитку підгалузі обмежують можливість застосування

ринкових механізмів регулювання їхньої діяльності й обумовлюють необхідність втручання органів внутрішніх справ [1, с. 497]. Одним із найбільш пріоритетних напрямків діяльності оперативних підрозділів ОВС є постійна протидія злочинам у сфері водокористування.

Питання протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування є предметом дослідження фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), криміналістики та кримінального процесу, зокрема К.В. Антонова, С.В. Андрусенка, І.М. Козьякова,

О. М. Литвинова, В. Д. Пчолкіна, М. С. Рябченка, М. В. Стащак, О. С. Тарасенка, О. Ю. Татарова, В. В. Шендрика, О. О. Юхна та ін. Проте, враховуючи зміни у кримінальному процесуальному законодавстві, а також вимоги сьогодення, є підстави вважати, що обрана тематика все ще залишається не достатньо розробленою.

Мета статті – дослідити стан наукової розробленості питання протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування.

Вивчення теоретичного матеріалу свідчить про те, що генезис питання виявлення і розслідування підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин розпочався у радянський період. Так, В. Б. Бурикін приділив увагу вивченню особистості правопорушника і деяким питанням профілактичної роботи [2], інший представник радянської школи В. Г. Жумгуліс – взаємодії органів внутрішніх справ із галузевими міністерствами і відомствами щодо виявлення та усунення умов, що сприяють розкраданням [3]. Г. Г. Гветадзе вивчав практику роботи з усунення умов, які сприяють вчиненню розкрадань, посадових і господарських злочинів [4]. О. А. Галикян описував у своїх роботах значення криміногенних досліджень у вирішенні проблем охорони соціалістичної власності [5]. Г. М. Карев, Д. І. Чистов та М. А. Малашенков досліджували попередження і викриття розкрадань у системі меліорації і водного господарства [6].

Водночас, констатуючи великий науковий внесок цих учених у розробку цієї тематики, необхідно підкреслити, що їх дослідження або мали загальний характер, або торкалися окремих проблем правового, організаційного чи тактичного аспектів протидії підрозділами по боротьбі з розкраданням соціалістичної власності (далі – БРСВ) злочинам у сфері водокористування. Крім того, всі зазначені автори здійснювали свої наукові дослідження на основі законодавства та особливостей вказаної служби, що докорінно різнилося з теперішніми нововведеннями.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про те, що правовідносини у сфері водокористування є об'єктом дослідження у працях учених різних галузей права, які, на наш погляд, можна об'єднати в окремі групи за сферою інтересів.

До першої групи можна віднести наукові роботи, в яких досліджувались проблеми протидії екологічним злочинам. Серед них наукові праці:

1) С. О. Книженко – зосередила увагу на криміналістичній характеристиці та основних положеннях розслідування екологічних злочинів;

2) В. А. Зусва – вивчав правові проблеми щодо повноважень екологічної інспекції під час реагування на екологічні злочини;

3) Л. В. Васильченко – досліджував екологічну злочинність в Україні;

4) О. В. Сасова – розглядав особливості екологічної безпеки як родовий об'єкт злочинів проти довкілля;

5) Л. М. Добробога – акцентував увагу на проблемах юридичної термінології кримінального законодавства України про екологічні злочини;

6) О. В. Макаренко – розглядав латентність екологічних злочинів як загрозу інституту екологічної відповідальності за порушення законодавства про використання надр.

Однак ці наукові розробки не містять досліджень, пов'язаних із наслідками екологічної шкоди, завданої незаконними втручаннями у водні об'єкти через забруднення, засмічення тощо.

Другу групу складають науковці, які працювали над проблемами протидії злочинам у сфері надрокористування, зокрема це:

1) Г. В. Завгородня – розглядала криміналістичні особливості предмета й обстановки злочинного порушення правил охорони або використання надр;

2) О. М. Пашенко – вивчав проблеми необхідності виділення земель, призначених для вивчення та розроблення надр, в окрему категорію;

3) М. С. Рябченко – досліджував у своїй роботі кримінологічну характеристику особистості злочинців у сфері надрокористування;

4) І. М. Козьяков – присвятив увагу проблемі протидії корупції в галузі надрокористування;

5) Н. В. Нетеса – акцентувала увагу на понятті та ознаках предмета порушення правил охорони або використання надр (ст. 240 КК України);

6) М. П. Краєвський – вивчав особливості проведення дослідчої перевірки за фактами незаконного видобутку вугілля.

Водночас роботи названих авторів не стосувались удосконалення напрямів протидії злочинам у сфері водокористування, хоча були найбільш тісно пов'язані з тематикою нашого дослідження.

До третьої групи слід віднести науковців, які присвятили свої роботи вивченню проблем у галузі природних ресурсів, а саме:

1) О. І. Сидорчук – розглядав особливості діяльності в сфері ведення державних природоресурсних кадастрів як об'єкта державного контролю;

2) М. А. Черкашина – досліджувала правову природу спільності юридичних гарантій під час користування природними ресурсами;

3) О. М. Шаповалова – вивчала цільову функцію правового режиму господарського використання природних ресурсів;

4) О. І. Ковалів – акцентував увагу на основних засадах комплексної національної регуляторної політики з реалізації конституційних вимог в Україні щодо землі та її природних ресурсів – основного національного багатства;

5) О. К. Алієв – розглядав у своїй роботі право власності на природні ресурси;

6) А. І. Джуль – присвятив увагу вивченню особливостей ліцензування як засобу правового забезпечення охорони і раціонального використання природних ресурсів.

Тим не менш, означена група науковців приділяла увагу загальноправовим дослідженням без ознак кримінального правопорушення чи злочину у сфері водокористування.

Проведений аналіз наукових досліджень, присвячених протидії злочинам у сфері економіки, а саме: К. В. Антонова, який вивчав організаційно-тактичні основи протидії злочинам у сфері економіки підрозділами ДСБЕЗ [7]; О. Ф. Долженкова, який зосередив увагу на питаннях щодо протидії створенню інфраструктури злочинного світу за допомогою засобів оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами органів внутрішніх справ

(далі – ОВС), зокрема і ДСБЕЗ [8]; В. Л. Ортинського, який досліджував організаційно-правові засади протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності [9]; В. Д. Пчолкіна, який розглядав теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи розкриття злочинів у харчовій промисловості підрозділами ДСБЕЗ [10] – дозволяє зробити висновок, що достатньої уваги тематиці протидії злочинам у сфері водокористування на монографічному рівні в Україні до цього часу приділено не було.

Отже, викладене в цій статті свідчить про недостатню науково-теоретичну розробленість питання протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування. Це, у свою чергу, підтверджує необхідність системного дослідження:

1) теоретичного генезису питання протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування;

2) оперативно-розшукової характеристики злочинів у сфері водокористування;

3) напрямів удосконалення організації і тактики протидії оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України злочинам у сфері водокористування.

Список використаних джерел

1. Кіча А. В. Порядок укладання договору водопостачання / А. В. Кіча // *Правова держава*. – Вип. 19. – 2008. – С. 497–501.
2. Бурькин В. В. Изучения личности правонарушителя и некоторые вопросы профилактической работы аппаратов БХСС / В. В. Бурькин // *Профилактика, раскрытие и расследование хищений социалистического имущества и должностных преступлений* : сб. науч. тр. – Горький : ГВШ МВД СССР, 1975. – С. 60–67.
3. Жумгулис В. Г. Взаимодействие органов внутренних дел с отраслевыми министерствами и ведомствами по выявлению и устранению условий, способствующих хищению / В. Г. Жумгулис // *Профилактика, раскрытие и расследование хищений социалистического имущества и должностных преступлений* : сб. науч. тр. – Горький : ГВШ МВД СССР, 1975. – С. 38–47.
4. Гветадзе Г. Г. О практике работы по устранению условий, способствующих совершению хищений, должностных и хозяйственных преступлений / Г. Г. Гветадзе // *Профилактика, раскрытие и расследование хищений социалистического имущества и должностных преступлений* : сб. науч. тр. – Горький : ГВШ МВД СССР, 1975. – С. 31–38.
5. Галикян О. А. Значение криминологических исследований в решении проблем охраны социалистической собственности / О. А. Галикян // *Экономико-правовые проблемы охраны социалистической собственности* : сб. науч. ст. – Вип. 1. – М. : ЦНИЛЭПОСС МВД СССР, 1982. – С. 103–114.
6. Карев Г. М. Предупреждение и раскрытие хищений в системе мелиорации и водного хозяйства : учеб. пособие / Г. М. Карев, Д. И. Чистов, М. А. Малашенков. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1988. – 80 с.
7. Антонов К. В. Державно-правове забезпечення економічної безпеки України від злочинних посягань: теоретичні і організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів ДСБЕЗ ОВС : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 21.07.04 / Антонов Костянтин Володимирович. – Харків, 2005. – 40 с.
8. Долженков О. Ф. Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 21.07.04 / Долженков Олександр Федорович. – Київ, 2002. – 31 с.
9. Ортинський В. Л. Теоретичні основи, правові та організаційні проблеми протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 21.07.04 / Ортинський Володимир Львович. – Харків, 2004. – 36 с.
10. Пчолкін В. Д. Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи розкриття злочинів у харчовій промисловості : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Пчолкін Валерій Дмитрович. – Харків, 2010. – 36 с.

Надійшла до редколегії 06.10.2014

ГОЛЫШ О. И. СОСТОЯНИЕ НАУЧНОЙ РАЗРАБОТАННОСТИ ВОПРОСА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯМ В СФЕРЕ ВОДОПОЛЬЗОВАНИЯ

Проанализирована научная литература по вопросу противодействия оперативными подразделениями органов внутренних дел Украины преступлениям в сфере водопользования. Сделан вывод о недостаточности теоретической и практической разработанности этой тематики и о необходимости системного исследования теоретического генезиса, правового регулирования, организации и тактики противодействия преступлениям в сфере водопользования указанными подразделениями, а также особенностей внутреннего и внешнего взаимодействия во время указанного процесса.

Ключевые слова: оперативные подразделения, водоиспользование, выявление, преступления, противодействие.

HOLYSH O. I. THE STATE OF SCIENTIFIC ELABORATION OF THE ISSUE OF CRIMES COUNTERACTION IN THE SPHERE OF WATER CONSUMPTION

Genesis of the issue of crime counteraction in the sphere of water consumption is researched.

The subject of the paper is the state of scientific elaboration of issue of crime counteraction in the sphere of water consumption. The theme of the paper is the state of scientific elaboration of the issue of crime counteraction in the sphere of water consumption by operative units of Internal Affairs Agencies of Ukraine. The Objective of the paper is to research the state of scientific elaboration of the issue of crime counteraction in the sphere of water consumption by operative units of Internal Affairs Agencies of Ukraine. Methods of the research are comparative, formal and logical. The relevance of the paper is determined by insufficient scientific elaboration of the problems of crime counteraction in the sphere of water consumption by operative units of Internal Affairs Agencies of Ukraine. Results of the research are to analyze and compare the works of scientists from different areas of law. The area of implementation is operative and search activity, criminal procedure and criminalistics. The practical importance of the paper is the fact that some provisions of the article may be used while writing monographs and methodical and educational textbooks. Conclusions: the analysis of the material in this article demonstrates a lack of theoretical and practical research of the state of scientific elaboration of the issue of crime counteraction by operative units of Internal Affairs Agencies of Ukraine in the sphere of water consumption at monographic level.

Keywords: operative units, water consumption, detection, crimes, counteraction.

УДК [343.132:343.61](477)

В. Я. ГОРБАЧЕВСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

КВАЛІФІКОВАНІ ВБИВСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ

Проаналізовано слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисних убивств із кваліфікуючими ознаками, зокрема ситуації протидії і психологічної боротьби між слідчим, що розслідує умисне вбивство, і підозрюваним.

Розглянуто тактику розслідування ситуацій, коли вбивство вчинене особою, яка обізнана щодо специфіки і особливостей слідчої роботи. Розкрито особливості та порядок залучення додаткових сил і ресурсів, а також особливості використання сучасної оргтехніки і спеціальних технічних засобів на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень. Проаналізовано причини несвочасного розслідування кримінальних проваджень, а також ситуації, що вимагають створення слідчо-оперативних груп із залученням фахівців із необхідних оперативних, експертних та інших служб.

Ключові слова: умисне вбивство, кваліфікуючі ознаки, початковий етап розслідування, слідча ситуація, кримінальне провадження, «ідеальний злочин», поведінка жертви, ситуації організаційного характеру.

Умисне вбивство є одним із найбільш небезпечних кримінальних злочинів і характеризується настанням тяжких наслідків у вигляді

позбавлення людини життя, а також значним суспільним резонансом. Умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками визнається особливо